

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

6. An auctoritate propria possit fieri divortium?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

Remissum fuisse adulterium.

§. V. Quam certitudo adulterii requiritur ad divertere.

16. Quartus casus. Quando innocens conjux, (v.g. vir remittit culpam adulteri jam commissi ab vxore) non potest amplius ab illa divertere, quia injuria semel condonata non reviviscit. Quod si post remissum vnum adulterium, conjux incidat in aliud, tunc enim verò poterit alter divertere, quia remissio illa non poterat se extendere ad futura.

17. Remissio autem hæc fiet, vel expressè, si conjux extrinsecus dicat, se remittere, vel tacitè, si idem conjux confiteatur adulterii, ex animo remittendi admittat adulterii reum, sive ad copulam, sive ad oscula, sive ad amplexus, &c. quia, sic, jam illam tractat ut vxorem: ita Sanch. lib. 10. *marim. disp. 14. n. 18. & 19. Castropal. disp. 3. de spons. 6. §. 2. n. 4. alique.*

18. Inquires: Si conjux solo animo condonet adulterium conjugi, unde hic eadem conditionem nondum acceptaverit, poteritne deinde animum, mutans retractare condonationem, & divortium celebrare?

Respondeo, non posse, probat Sanch. *ibidem*, quia ad hanc condonationem, quæ non est, nisi cessio loris propriæ firmæ sit, non requiritur alterius acceptatio: statim enim, ac existit jam remissum est delictum, quod reviviscere amplius non potest.

19. Quid, si vxor, v.g. admittat quidem virum suum, qui adulteravit, sed animo non remittendi illi adulterium?

Respondeo cum Sanch. l. 10. *mar. d. 14. num. 30.* in hoc casu non posse amplius vxorem divortium petere in foro externo, qui illa admissio, probat apud Iudicem, qui animum internum non novit, remissionem. At verò coram Deo, cum hæc non sit vera remissio, dico, conjugem in foro conscientie Ius suum divertere non amittere.

20. Idem esse dicendum, si dicta vxor admittat virum, nec habens animum remittendi, nec habens animum non remittendi, quia tunc verè non remittit, docet Avers. *quæst. 23. marim. s. 1. 8. v. Sexu præterea*, contra Sanch. lib. 10. *marim. disp. 14. d. 10. num. 30. sine*, dicentem tunc remittere.

Periculum incontinentia in Innocente.

21. Quintus casus: Si vir v.g. Innocens divertere valens ab vxore adulterante, experiatur, se sine vxore facile labi contra castitatem, licet ex vi adulterii vxoris Ius habeat ad divertere, tamen illud impediri à damno proprio spiritali, rectè monet Pont. lib. 9. c. 17. *num. 4.* quia tunc prævalere debet salus spiritalis.

§. IV. An possit Innocens adulterum non repellere?

Diximus hæcenus, posse Innocentem divertere, nunc inquiri, an obligetur?

Respondeo, regulariter non obligari, ita Sanch. Castropal. & Gasp. Hurt. mox citandi, quia quilibet juri suo cedere potest; nec aliud caput assignari valet, unde hæc obligatio oriatur.

2. Dixi (regulariter) nam in aliquo gravissimo casu obligaretur, quando enim dimissio, v.g. vxoris esset apta sine ulla inconvenientie ad emendationem dictæ vxoris, quæ, si non esset dimissa, perseveraret in peccato, vel, quando dicta dimissio esset apta ad delendum scandalum, quod habent Populi de viro, quasi is pastocinetur adulterio vxoris, & eadem dimissio esset non valde incommoda ipsi viro, essetque item vnicum medium sufficiens ad dictam emendationem ponendam, vel ad dictum scandalum amovendum, quando, inquam, adessent hæc, obligaretur Innocens divertere, ut fusiè habent Sanchez lib. 10. d. 13. G. Hurt. n. 11. diff. 4. Coninch. d. 35. d. 3. alique.

Cum conjuges sint in possessione maritalis conjunctionis, non possunt ab ea per divortium deturbari, nisi ad sit certitudo causæ, seu delicti divortium inducentis. Hinc non satis est, quod alter dubitet, vel probabiliter suspicetur de alterius delicto, ut Num dimittat; Regula enim generalis, *alibi* allata est, neminem posse à sua rei vel juris possessione dejici, nisi certò moraliter constet titulus, unde eiici possit ab illa: & ita docent in nostro casu de divortio omnes DD. ut testatur Castropal. d. 3. p. 6. §. 4. n. 7. & colligitur ex c. ex parte, de sponsalib.

2. Si quando ergo in alio Textu, cap. Dixit Dominus 32. g. 1. dicitur dimitti posse vxorem ob suspicionem fornicationis, intelligitur, ob suspicionem violentam; & in sententia probabili Farinacii, aliorumque apud Castropal. l. c. n. 8. sine, ob suspicionem vehementem, ex qua fieri tem moraliter certam, idem Farinacius putat.

3. Si inquires, quoad effectum divortii (nam quoad alios effectus, qui ad nos nunc pertinent, vide citatos) quam conjecturæ, seu probationes certitudinem hanc moralem faciant de adulterio commisso?

4. Respondeo, certum esse, eas, quæ, si in iudicio exhiberentur ad probationem adulterii, illud ibi sufficienter probarent, sufficere etiam, ut illud privatim constet, sed descendendo magis ad signa particularia. Dico, quando adulter publicè moratur in domo adulteræ, seu contrà, vel, quando extant filii ex adulterio, vel, quando extat suspicio violenta, ut, si fuerit inventus nudus cum nuda, vel solus cum sola in eodem toro, certitudo moralis delicti est.

5. Oscula, & amplexus sola non sufficiunt ad moralem certitudinem de adulterio, sufficiunt autem administrata cum aliis conjecturis, v.g. à tempore, à loco, à mora; puta, si ex fuerunt in loco secreto, & tempore apto ad delictum, vel quid simile.

6. Amatoria litteræ dumtaxat, non sufficiunt, si in iis mentio fiat de copula habita, planè si sufficiunt.

7. Confessio propria serio facta item sufficit, non verò facta ad se iactandum; id, quod à circumstantiis colligi à prudenti debet, quæ iactantia potest etiam esse in præced. num.

8. Dictum alienius testantis adulterium vel testantis indicia violenta de illo, non sufficit, nisi sit dictum fide dignissimi, vel plurium fide dignorum. Hæc sparsum apud Sanch. lib. 10. *mar. d. 12.* Castropal. l. c. num. 8. Mascardum de probation. conf. §. 8. & 64. Avers. *quæst. 13. mar. s. 1. 2. v. Admonens*, alique.

9. Huc denique facit casus sequens: Berta est certò adultera, sed ejus vir, Titius nescit id certò, solum enim de vxoris adulterio subdubitatur: ex, quo motus, (sanè insufficienter ex dictis) eam deseruit, quæto, an Berta possit cogere Titium ad se cum cohabitandum, & ad non negandum tori commercium?

10. Respondeo, Sanchez, & Coninch apud G. Hurt. *disp. mar. disp. 7.* aiunt, posse, quia separatio est pœna vxori infligenda; donec Titius certò sciat delictum, eam pœnam infligere justè nequit. Si ergo nondum Berta à suo Iure cohabitandi, & conversandi cum suo viro dejecta est, illum ad se revocare poterit.

11. Ad idem Hurtadus l. c. citans Rebelleum, & Cajetanum meritò ait, non posse, quia cum ipsa certò frigerit viro fidem, jam cecidit à Iure exposcendi sibi fidem; Divortium enim verè non est pœna, sed quasi effectus necessariò sequens ad fidei fractionem, sine Iure autem virum cogere ad secum habitandum valet vxor.

§. VI. An auctoritate propria fieri possit Divortium, ob adulterium?

Non ignoro, nobiles aliquos Doctores, ut Pont. lib. 9. c. 18. Avers. l. c. v. *Explicatur*, docere, etiam

si certo scias tui conjugis adulterium, non posse eum à toto, & cohabitatione depellere, nisi accedat Iudicis sententia.

2. Sed nec ignoro, alios, ut Sanch. l. 10. *mar.* d. 12. n. 3. 1. Castrop. l. 3. de *spous.* p. 6. §. 4. n. 2. Leand. d. 26. *mar.* q. 40. & 41. non minus nobiles, velle contrarium, scilicet te scierem conjugis adulterium posse, nulla præcedente sententia, ab illo divertere: secluso tamen scandalo, sive adulterium sit publicum, sive occultum, sive ex causa adulterii, sive ex aliis causis pro temporali divortio mox explicandis.

3. Me cum his posterioribus sentire cogit ratio duplex. Prima, quia in sacro Textu cap. Dixit Dominus 32. q. 2. n. 2. dicitur: *Vnicuique est fornicatio, vel fornicationis suspicio (sanè violenta, ut modò dixi) liberè dimittatur vxor.* Nota illud, (*liberè*) quæ enim esset tua libertas, si tibi iudex esset implorandus? Secunda, quia, ut toties dictum est, frangenti fidem, fides non est servanda in omnibus contractibus civilibus, etiam auctoritate propria & in foro conscientie; ergo, & in casu nostro, cum lus divertendi, ut modò indicavimus, non sit poena à Iudice infligenda; illam enim solùm ipse declarat, sed est quasi effectus necessarii procedens à fide non servata. Addam, & rationem tertiam ductam ab exemplo Sancti Iosephi, volentis propria auctoritate relinquere Sanctissimam Virginem, ut probat Maldonatus, in *primum c. Math.*

4. At in Sacris Canonibus vetatur, fieri divortium absque auctoritate Iudicis?

Respondeo falsum id esse, & aliquibus Textibus, qui de hac re circumferuntur, aptè responderi Castropal. *loc. cit.*

5. Dictum autem est (secluso scandalo) quod certe evitabitur, si conjux simulando graves causas abeat in loca longinqua, ubi ejus Matrimonium ignoratur.

6. Quæres, Estne alius modus vitandi ejusmodi scandalum?

Respondeo, apud Doctores hunc modum passim lego; scetèrè puto, id dici loco exempli: quare, si aliud occurrat, illo utere. Ego sanè tanquam modum sufficientem approbarem, si conjuges per aptam equivocationem simularent, se velle communi consensu castitatem servare vel quid simile, quod amovere possit à Fidelibus suspicionem delicti, si quando est occultum, in altero conjuge, & quo tolleretur aliis ansa deferendi conjuges sine causa.

De simili scandalo fugiendo, vide Castropal. *traç.* 16. disp. 2. p. 7. num. 6. (quem sequitur Gibalinus de *Claustra*, disp. 2. cap. 11. num. 55. fol. mibi 135.) Qui Castropalaus, cum dixisset, si quis absque gravi difficultate non potest probare nullitatem veram suæ professionis, posse ipsum fugere à Religione, &c. sic addit: *Limitant hæc Lessius Sanchez, Suarez, nisi oriatur scandalum, Sed rarò, vel numquam ex tali fuga oriatur scandalum sub obligatione vitandum: tum quia rarò inde sumunt alii occasionem fugiendi absque legitima causa, tum quia ipse legitime fugiens vitatur jure suo, à quo usu sine gravi damno abstinere non potest, &c.* Hæc ille.

Quid si nullitatem probare absque difficultate possem? Respondet *ibidem* Castropalaus, te sub mortali fugere, antequam probes, non posse. Posse adhuc sine mortali, dicit Gibalinus, *loco citato*, idque propter rationes jam dictas, quæ videntur etiam hic militare. Vterque tamen convenit, posito, quod fugerit, esto, peccaverit, non teneri ad religionem reverti. Porro prædictam doctrinam casui nostro aptare, tu ipse facili negotio, Leætor, potes.

7. Si conjux ob adulterium occultum relictus, querelam apud Iudicem deponat, se injuste relictum esse, quæ ratione se gerere debeat conjux alter, qui justè eum deseruit, & similia multa, quæ pertinent ad forum externum, legi poterunt apud citatus.

8. Illud hîc ne te prætereat, convenire omnes, conjugem adulterum obligari ad reconciliationem cum conjuge innocente, quando cūque innocens velit à se reconciliari, non omnes Doctores in eodem esse sententiam. Nam aliqui apud Sanch. *lib. 10. mar.* d. 10. tenent, si innocens acceptavit sententiam Iudicis, ipsum adulterum non obligari amplius ad reconciliationem; unde posse, innocente invito, de divortio, remittere mutuum societatem, etiam alius obligabatur. Alii tamen, ut Sanch. *loc. cit.* Pal. disp. 3. de *spous.* p. 6. §. 7. n. 1. alios citantes, ipsum adulterum per se obligari ad reconciliationem, quæ posse prædictos status erigere, dum subest reconciliatio spes, de qua ipse mox inf. n. §. 7. n. 7. dicitur simili. Ratio est, quia sententia de divortio, cum declaratione juris, non potest plus concedere quam ipsius naturæ concedit, at de iure naturæ adulterum modo eximit adulterum à sua obligatione mandandi suam; scilicet ex delicto, commodum reportare ejus. Illud autem, quod dicitur, innocentem per acceptationem sententiae remittere mutuum societatem, falsum nînd est; quia gratis dicitur.

gem adulterum obligari ad reconciliationem cum conjuge innocente, quando cūque innocens velit à se reconciliari, non omnes Doctores in eodem esse sententiam. Nam aliqui apud Sanch. *lib. 10. mar.* d. 10. tenent, si innocens acceptavit sententiam Iudicis, ipsum adulterum non obligari amplius ad reconciliationem; unde posse, innocente invito, de divortio, remittere mutuum societatem, etiam alius obligabatur. Alii tamen, ut Sanch. *loc. cit.* Pal. disp. 3. de *spous.* p. 6. §. 7. n. 1. alios citantes, ipsum adulterum per se obligari ad reconciliationem, quæ posse prædictos status erigere, dum subest reconciliatio spes, de qua ipse mox inf. n. §. 7. n. 7. dicitur simili. Ratio est, quia sententia de divortio, cum declaratione juris, non potest plus concedere quam ipsius naturæ concedit, at de iure naturæ adulterum modo eximit adulterum à sua obligatione mandandi suam; scilicet ex delicto, commodum reportare ejus. Illud autem, quod dicitur, innocentem per acceptationem sententiae remittere mutuum societatem, falsum nînd est; quia gratis dicitur.

9. Hæc posterior sententia est omnino reprobata priorum vocat non improbabilem *loco cit.* Castropal. mihi, pace tanti viri, videtur oblationes mox esse improbabiles.

Dixi autem (*per se obligari*) nam quando tantum periculum esset, ne ipse conjux, quamvis alio modo occideretur, vel inique, crudeliter traheretur, conjuges innocentem rediret, sanè non obligabatur Castropal. *l. c. num. 3.* sed id per accidens est, et licet capite, quod mutua societas conjugum mutuetur, fuisse promissa cum tanto periculo, ut Castropal. *l. c. num. 3.*

§. VII. Causa celebrandi Divortium ad tempus.

1. **E**As generatim ad vnam causam damni generati, vel in specie ad tres, puta ad hæresim, ad sollicitationem ad peccandum, & ad servitium neptis, §. 1. n. 3. Dixi item, has tres causas inducere separationem conjugum ad illud dumtaxat tempus, quo illa dicitur ibidemque hujus doctrinæ rationem breviter, quæ fuit satis, indicavi. Nunc ergo aliquid de singulis, vel explicatu dignum, superaddamus.

PRIMA CAUSA.

Hæresis.

2. Cum ratio, cur propter hæresim, & per Apostasiam à fide (quam spirituale adulterium appellare consuevimus) separari possit conjux, sit ne cohabitatione cum hæretico, alter periculum suberit etionis, prolesque malè educetur, ideo, etiam in quo peculiari eventu hoc periculum non esset, non propterea Catholicus divertere veritatur: satis enim est, periculum adsit, plurimum. Nomine autem hæretici intellige veram, & pertinacem, quæ scilicet hæretici correctionem non admittat, seu illam admittens quæ non sit.

3. Hic autem nota, quamvis non omnes committant posse propria auctoritate fieri divortium ob adulterium carnale, ut §. *præced.* vidimus, omnes tamen committant posse ob adulterium hoc spirituale. Ratio forte est, quia id ab ipso jure conceditur, vel, quia in hoc magis est periculum contagii. Ita Sanchez, *lib. 10. mar.* d. 10. num. 6.

4. Adde conjugem separari non solum posse à tempore hæretico, verum etiam obligari secundum Castropal. d. 3. *mar.* p. 6. §. 8. n. 2. citantem Sanch. Coninch. *l. c.* quando re ipsa dictum periculum adsit, quia conjux tenetur, saltem gravissimum hoc infidelitatis periculum vitare.